

La Ginesta, flor nacional de Catalunya

Ramon Felipó

Cada poble té una flor que serveix per reivindicar la seva pròpia identitat nacional. Els catalans tradicionalment hem fet servir la ginesta –groga amb els gallarets o roselles vermelles– per reafirmar la nostra voluntat de ser el que som, un poble que lluita per servir la seva pròpia identitat nacional. Sota la dictadura de Primo de Ribera la ginesta i les roselles va assolir una popularitat immensa per manifestar la lluita democràtica contra el dictador militar. Corpus, el nostre Corpus de Sang, va significar el primer aixecament militar del poble català contra l'opressió de la monarquia espanyola, per tant Corpus i Ginesta sempre havien anat junts.

Aquest text, està bàsicament extret del meu primer llibre sobre la Patum, “La Patum El Corpus Crhisti de Berga” El Mèdol, Tarragona 2005, on es va intentar fer una antologia dels usos de la Ginesta, com a flor nacional catalana al Corpus.

La ginesta i el Corpus català

Per Serra i Boldú, l'Ou com Balla al brollador del claustre de la Catedral de Barcelona, els gegants i la ginesta són els trets bàsics del Corpus barceloní junt amb l'espectacular custòdia monumental feta sobre la cadira reial de Martí l'Humà. Sabem que la ginesta ja s'usava l'any 1439 a Girona. Aquesta flor sempre ha estat lligada a Corpus. De fet, moltes de les catifes que es fan i feien arreu de Catalunya eren d'aquesta flor. La ginesta és la flor nacional catalana i ha estat usada per reivindicar la identitat nacional quan sobretot era barrejada amb els vermells gallerets o roselles.

Molts són els escriptors catalans que han parlat de la ginesta :

Jacint Verdaguer a l'article *Lo Corpus d'Argentona*, publicat a La Creu del Montseny el 4 de juny 1899 diu ...

“Los carrers i les places estaven tan sembrats de flors de ginesta... i roselles, que doia haver-los de trepitjar; de vegades me feia la il·lusió de que em passejava per un bocí de sembrat.”

Narcís Oller a *Croquis del natural*:

“En aquell moment, los gegants passaven dessota els balcons, resistint amb igual passivitat que un roure la nevada, una pluja abrumadora de paperets y ginesta que ja se els ficava pels embolls de les cabelleres, ja se els acomodava en tots los vuits y plans relativament espaiosos, ja s' escorria dintre del pit y l' esquena de la Pubilla fins á causar compassió per aquesta, puig semblava qu' havia de sentir la frisança de qui ha sigut obsequiat amb pica-pica.”

Santiago Rusiñol escrivia a *L'Almanac* de l'Esquella de la Torratxa de l'any 1920:

“Fa temps que es va perdent l'esplendor de les processons de Corpus, a Barcelona. Ja no són, com eren abans, la manifestació de tot un poble o una ciutat; no són tampoc un acte de devoció...i parlant dels gegants que assistien a la processó segueix ...el gegant ha vingut al món per a veure domassos arran dels ulls i poder enraonar amb les menestres que se'l miren passar des dels balcons, i sentir la pluja flairosa de la groga i daurada ginesta que li tiren des dels terrats.”

Josep Pla al seu llibre *l'Empordanet* explica la vuitada del Corpus a Palafrugell:

“El dia de Corpus pagaven les sardanes els pendonistes, aquells pendonistes tant bonics i tan mudats, que semblaven - amb aquells bigotis tan ben refilets, pentinats de perruqueria, les sabates de xarol, un paperet a l'orella i una fulla de ginesta al clatell - que sortien de la capsà.”

A la revista *Tagast* de Berga en el número 6 de juny de 1930 i acompanyat per dos dibuixos de Patum de Josep Vinyes, Antoni Guiriguat deia:

“els dies clars de juny, perfumats de ginesta ... s'atansa alta volta ...la majestuosa Àliga, símbols de la grandesa nostrada, la Mula - Fera, el monstre que vomiteja flames, els Diables ...”

També són molts els poetes catalans que han cantant al Corpus, la falç i la ginesta, com el poeta i dramaturg Àngel Guimerà a *Al Tibidabo* :

I t'embetuma la ginesta
I ajunten sos cants les aus
Als bronzes tocant a festa
I al cornejar de les naus !

Joan Maragall al poema *La Ginesta*:

La ginesta altre vegada
la ginesta amb tanta olor
és la meva enamorada
que ve al temps de el calor.

Per a fer-li una abraçada
he pujat dalt del serrat:
de la primera besada
m'ha deixat tot perfumat...,

Aquesta lletra de Joan Maragall ha sigut musicada per grups de folk català.

Joaquim Ruyra a *Corpus Ciutat*:

Mentre que el sol, que a poc a poc declina,
Tornant son or en pluja de ginesta,
S'estén, com gran catifa, pel carrer

Josep Carner a *A Pas de la Custòdia*:

I Brandí el Talem per la clara festa
La sina tota plena de ginesta,
en lassitud divina de tresor

I Mossèn Climent Forner:

Corpus revé vestit amb casulla
De blat i la ginesta que s'esfulla
Al vostre pas com roserar de llum

Josep Maria de Sagarra té l'obra de teatre dedicada al Corpus de 1640 *El Foc de les Ginesteres*, i a l'himne nacionalista *El Cant del poble*, que va estar a punt de ser declarat himne nacional de Catalunya per la Generalitat de Francesc Macià a l'any 1931, diu :

Joia que ha inflammat el cel,
falç i ginesta!
Voli sobre el front l'estel
de la senyera!

Ventura Gassol en el poema *La Ginesta* :

La grogor de la ginesta
quina enyorança que fa!
Catalunya! Catalunya!
bé tardes prou a arribar ...

Francesc Pujols té el poema *La Flor de la Ginesta*:

Un dia anant de camí
com eren temps de tardo,
vegí una flor escadussera
que en la erma ginestera
acabava de florir.

Tant de nou em va venir
que afanyós la vaig flairar
i amb sa aroma em recordà
la gran diada de Corpus
tant llunyana en el passat,
tant llunyana en l'avenir,
i ara, al temps de la tardor,
tota dintre d'una flor.

El febrer de 2005 s'ha publicat la novel·la de Pujols, *La Tardor Barcelonina*, que havia estat publicada per lliuraments setmanals a la revista Papitu a l'any 1908 on diu que per la processó de Corpus a Barcelona:

“...Abocaven cistells de ginesta que omplien els carrers i el cel d'un perfum...”

De semblant forma, Gerau de Liost al *Romanç primicer de la Ciutat de Barcelona* diu:

Bé t'escau celebrar el Corpus
com enlloc és celebrat:
Amb ginestes i domassos,
amb donzelles i clergat.

Mossèn Bonaventura Ribera publicava aquests versos al Programa de la Patum de 1926:

Per Corpus
Es Déu Hòstia que fa via
irisant joiells d'amor;
i una mística harmonia
s'expandeix de cor a cor.

I acotem la nostra testa,
entre flaires de ginesta.

Josep Serra i Janer canta a la plaça Cremada, la plaça de sant Pere on es fa la Patum amb aquest versos:

I quan arriba Corpus per camins
de ginesta i roselles et neix dins
el sol de la Patum que t'enlluerna.

La Magda Alsina va publicar a *El Vilatà* número 84 aquests rodolins referent al bar de la Ginesta de la plaça Maragall del Barri Vell de Berga:

A la Plaça Maragall
la ginesta ha florit
i fins que canta el gall
ningú si sent petit.

Josep Fornell a la seva *Oda a Berga* publicada al Butlletí d'Informació, de l'Agrupació de Berguedans a l'Exili de desembre de 1947, en parlar del Corpus no feia esment de la ginesta, però si de la falç:

Cada any, per Corpus, quan les falçs s'arboren
Fent abrandar la sang que bat el puny,
el cel, la terra i l'infern t'adoren

com deessa aurifica del juny.

Llavors, els Cristians, fermes, indomables,
lluiten per tu contra el Turc infidel
i abaten en ta plaça als Diables,
l'àngel intrèpid junt amb sant Miquel.

En aquest mateix Butlletí al febrer de 1947, publica una antologia de poesies patumaires amb el pseudònim de Guillem del Berguedà a la de *El Tabal* diu

Car prodigi de roselles i ginesta
i de ciutat i d'ànimes de festa
---Ven u! Crida el Tabal de la Patum.

El poeta Salvador Espriu va ser un dels últims a usar-la com a reivindicació nacionalista en un poema musicat per Raimon amb gran èxit i que va esdevenir el símbol o himne de tota una generació en defensa dels drets polítics nacionals i sindicals dels catalans.

Inici del *Càntic al Temple*

Ara digueu: La ginesta floreix,
arreu hi ha als camps hi ha vermell de roselles.
Amb nova falç comencem a segar
el blat madur i, amb ell, les males herbes..

La ginesta groga i les roselles vermelles, productes bàsicament catalans, eren molt usats pels nacionalistes de finals del segle XIX i principis del XX, juntament amb la falç com a símbols identitaris. A Berga, sempre s'explica, que el batlle imposat per el militars espanyols en la darrera Patum de la dictadura de Primo de Ribera va fer tallar, per la brigada municipal, totes les ginesteres de la serra de la Petita, per impedir es fessin masses garlandes amb aquesta flor.

La darrera persona que va reivindicar l'ús de la ginesta va ser Antoni Comas en el memorable article *Que en farem de la ginesta?*, de l' Avui de 29 de maig de 1980 quan lamentant-se de la supressió de ser dia festiu el dijous de Corpus a tot Catalunya, deia ...

“Davant el fet de la supressió de la festa de Corpus
...entristeix profundament de pensar que deixen de tenir

sentit d'una manera definitiva paraules essencials de Joan Maragall, Josep Pla, o de Salvador Espriu intèrprets tant lúcids de l'ànima i del temperament català.... Ens quedem doncs sense Corpus quan s'encén la ginesta a la muntanya. Allí resplendirà gloriosament i inútilment a la vegada. Es tan, però tan, decebedor que tot estigui a punt i preparat a la natura i que el que no arribi sigui la resposta de l'home!"

Ramon Felipó